

Ffermio yng Nghymru a'r Gymraeg

Y Casgliadau

1

Mae 61% o'r holl siaradwyr ieithoedd Celtaidd yn siaradwyr Cymraeg er bod poblogaeth Cymru yn cynnwys llai na 20% o boblogaeth pob gwlad a chymunedau Celtaidd.

2

Ledled Cymru, mae'r rheini sy'n siarad Cymraeg o fewn y categori amaethyddiaeth yn gwneud cyfraniad hanfodol at ddiogelu'r iaith o safbwyt niferoedd, ac yn enwedig o safbwyt y gyfran sy'n siarad Cymraeg o fewn y categori (29.5%). Mae'r gyfran honno'n uwch na'r gyfran ar gyfer unrhyw categori gwaith arall, ac yn sylweddol uwch na'r gyfran gyffredinol sy'n siarad Cymraeg (17%).

3

Gellir dadlau bod y cyfraniad hwn lleiaf o bwys mewn cymunedau lle (i) mae'r iaith wedi marw i raddau helaeth, a lle (ii) siaredir yr iaith gan fwyafrif helaeth y boblogaeth. Mewn cymunedau o'r fath, mae'r gyfradd sy'n siarad Cymraeg o fewn y categori amaethyddiaeth yn agosach at y cyfartaledd cymunedol cyffredinol.

4

Mewn ardaloedd lle mae cyfradd gyffredinol y bobl sy'n siarad Cymraeg yn isel iawn, mae'n amlwg bod y gyfradd gyfartalog sy'n siarad Cymraeg o fewn y categori amaethyddiaeth yn gyffredinol ychydig yn is na'r cyfartaledd cyffredinol. O gofio bod hyn i'r gwrthwyneb i'r duedd a welir mewn cymunedau lle mae cyfrannau uwch o bobl yn gallu siarad Cymraeg, efallai y gellir priodoli hynny i'r mewnliiad o siaradwyr Cymraeg i'r cymunedau lle nad yw'r boblogaeth frodorol yn defnyddio'r Gymraeg bellach, gan gynnwys mewnliiad i gymunedau sy'n cynnwys ardaloedd trefol mawr.

5

I'r gwrthwyneb, mewn cymunedau lle mae mwy na 20% yn siarad Cymraeg, mae cyfradd gyfartalog y rheini sy'n siarad Cymraeg yn y categori amaethyddiaeth yn gyson uwch na'r cyfartaledd cymunedol.

6

Mae cyfraniad y categori amaethyddiaeth o ran diogelu'r iaith, yn nhermau nifer y bobl sy'n siarad Cymraeg, ac yn benodol o ran y defnydd a wneir o'r Gymraeg o fewn y categori, o'r pwys mwyaf mewn cymunedau lle mae cyfradd gyfartalog y siaradwyr Cymraeg yn isel neu'n ganolradd - cymunedau lle mae'r iaith yn fwyaf tebygol o fod o dan fygythiad.

Y Casgliadau

7

Mewn cymunedau o'r fath, mae'r gyfradd sy'n siarad Cymraeg o fewn y categori amaethyddiaeth, ar gyfartaledd, yn uwch nag ydyw ar gyfer pob categori gwaith arall, ac yn yr un modd mae'r cyfraniad y pen i gyfanswm y bobl sy'n siarad yr iaith hefyd yn uwch.

8

Ar gyfer nifer o gymunedau unigol, mae hyn o bwys mawr iawn, ac mae cyfran y boblogaeth sy'n siarad Cymraeg o fewn y categori amaethyddiaeth yn fwy na 20% yn uwch na chyfartaledd y gymuned, a mwy na 30 pwynt canran yn uwch na'r cyfartaledd mewn rhai cymunedau.

9

Mae symudiadau sy'n tanseilio hyfywedd y byd amaethyddol yng Nghymru yn debygol o beri bygythiad sylweddol i'r Gymraeg, yn enwedig mewn cymunedau lle mae cyfradd gyffredinol y boblogaeth sy'n siarad Cymraeg yn isel neu'n ganolradd.

10

Mae'r casgliadau y cyfeirir atynt uchod yn seiliedig ar y rhagdybiaeth bod y rheini sy'n cael eu cyflogi yn y sector amaethyddiaeth yn gwneud cyfraniad sylweddol i categori 'A, B, C, D, E Amaethyddiaeth, ynni a dwr' y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Gellir dadlau y byddai dadansoddiad tebyg o'r rheini nad ydynt ond yn gweithio yn y diwydiant ffermio yn rhoi'r un math o gasgliadau cyffredinol a bod cyfraniad y diwydiant ffermio'n fwy sylweddol at ddiogelu'r iaith.

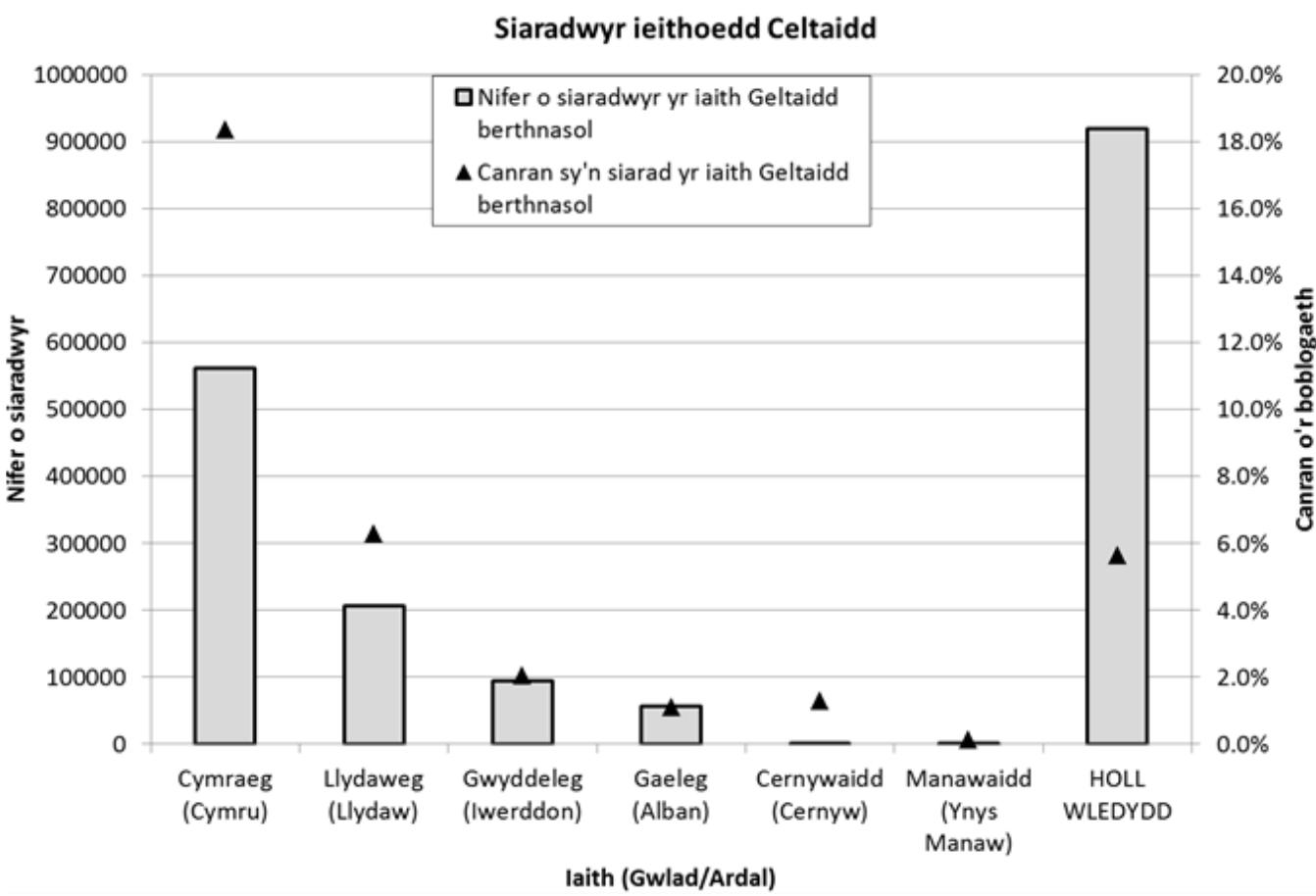
11

Mae tipyn o le i gynnal dadansoddiadau pellach sy'n canolbwytio ar y rôl benodol sydd gan y diwydiant ffermio o ran diogelu'r Gymraeg. Mae hynny'n cynnwys rôl y cymunedau sydd ag ardaloedd trefol mawr a chymunedau nad oes ganddynt ardaloedd trefol mawr a lle mae'r Gymraeg yn fwy neu'n llai amlwg nag yn yr ardaloedd sydd o'u hamgylch. Mae'n bosibl y gallai gwaith o'r fath hefyd ystyried y berthynas rhwng amaethyddiaeth a'r dirywiad a welir yn y gyfran sy'n siarad Cymraeg mewn ardaloedd o'r fath.

Y Cefndir

Dim ond un agwedd ar ddiwylliant Cymru yw'r iaith Gymraeg. Dylid gwerthfawrogi ei harwyddocâd Cenedlaethol a Rhyngwladol yn llawn. Mae nifer y bobl sy'n siarad Cymraeg oddeutu 170% yn uwch na Llydaweg, sef yr iaith Geltaidd sydd â'r nifer uchaf ond un o siaradwyr. (amcangyfrifir mai 206,000 o bobl sy'n siarad yr iaith honno). Siaradwyr Cymraeg sydd i gyfrif am 61% o'r holl bobl sy'n siarad ieithoedd Celtaidd er gwaetha'r ffaith bod poblogaeth Cymru yn cynrychioli llai na 20% o boblogaeth yr holl wledydd a rhanbarthau Celtaidd (gan gynnwys Llydaw). Mae'r gyfran gyfartalog o boblogaeth y gwledydd Celtaidd sy'n siarad eu hiaith Geltaidd perthnasol, heblaw am Gymru, oddeutu 3%, ac yn Llydaw y mae'r gyfran uchaf (6%). Mewn cymhariaeth, mae cyfran yr oedolion a'r plant sy'n siarad Cymraeg yng Nghymru oddeutu 18% (*Ffigur 1*).

Yn bwysicaf oll, y Gymraeg yw'r iaith Geltaidd unigol fwyaf bwysig, o bell ffordd, sy'n parhau i gael ei defnyddio mewn cartrefi ac mewn gweithleoedd ar draws ardaloedd daearyddol eang. Mewn cymhariaeth, mae ieithoedd Celtaidd eraill, i bob pwrras, yn cael eu diogelu o fewn nifer bach o deuluoedd unigol, mewn pocedi daearyddol bach neu'n cael eu defnyddio mewn sefyllfaoedd ffurfiol, crefyddol a/neu addysgiadol.

Ffigur 1

Y Cefndir

Er nad oes data penodol wedi'u casglu hyd yma ar y defnydd o'r Gymraeg o fewn cymunedau ffermio Cymru a'r diwydiannau hynny sy'n gysylltiedig â ffermio'n uniongyrchol, dengys tystiolaeth anecdotaid fod y Gymraeg yn gryf mewn cymunedau lle mae'r Gymraeg yn dal ei thir, ac yn aml ar ei chryfaf yn y cymunedau a'r diwydiannau hynny.

Cafodd y data sy'n bodoli eu casglu gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol yn 2011 a gwnaeth Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg drefnu bod y data hynny ar gael. Mae'r data hynny'n rhannu Cymru'n 868 o gymunedau, sy'n cynnwys un neu fwy o wardiau etholiadol a 15 o categoriâu cyflogaeth (*Tabl 1*).

Mae'r rheini sy'n cael eu cyflogi'n uniongyrchol yn y byd amaeth yn cael eu rhoi yn yr un categori â'r rheini sy'n cael eu cyflogi yn y diwydiannau dŵr a/neu ynni (categori 'A, B, D, E Amaethyddiaeth, ynni a dŵr'), ac mae hynny'n golygu ei bod yn amhosibl dadansoddi'r berthynas rhwng ffermio a'r Gymraeg yn gywir.

Er hynny, mewn nifer mawr o gymunedau, mae'n deg cymryd mai amaethyddiaeth yw'r prif ddiwydiant o fewn y categori hwn ac mae tystiolaeth anecdotaid o leiaf yn awgrymu bod cynnwys y diwydiannau dŵr ac ynni yn yr un categori â'r diwydiant amaethyddiaeth yn debygol o leihau cyfran gyffredinol y siaradwyr Cymraeg o fewn y categori. Er enghraift, yng nghymunedau Dolbenmaen (Sir Gaernarfon), Y Bala/ Llanuwchllyn (Meirionnydd) a Melindwr (Ceredigion) mae cyfradd y ffermwyr sy'n siarad Cymraeg yn agos iawn at 100%, ond o dan categori 'A, B, D, E Amaethyddiaeth, ynni a dŵr' cofnodwyd cyfraddau o 86%, 87% a 74%, yn y drefn honno.

Er bod y dadansoddiad isod yn mabwysiadu categori 'A, B, D, E Amaethyddiaeth, ynni a dŵr' fel procsi ar gyfer asesu'r berthynas rhwng ffermio a'r Gymraeg, yn gyffredinol, mae'n debygol iawn bod gwir gyfraniad ffermio at y Gymraeg yn uwch na'r hyn y byddai nifer o'r ffigurau a gyflwynir isod yn ei awgrymu.

A, B, D, E, Amaethyddiaeth, manwerthu; trwslo cerbydau modurynnol a dŵr	C Gweithgynhyrchu	F Adelladu	G Masnach cyfarwerthu a manwerthu; trwslo cerbydau modur a beldau modur	H Trafnidlaeth a storio	I Llety a gweithgareddau gwasanaethau bwyd	J Gwybodaeth a chyfathrebu	K Gweithgareddau cyllid a yswiriant
L Gweithgareddau eiddo tirol	M Gweithgareddau proffesiynol, gwyddonol a thechnegol	N Gweithgareddau gwasanaethau gweinyddol a chymorth	O Gweinyddiaeth gyhoeddus ac amddiffyn; nawdd cymdeithasol gorfodol	P Addysg	Q Gweithgareddau ieithydynol a gwaith cymdeithasol	R, S, T, U Arall	

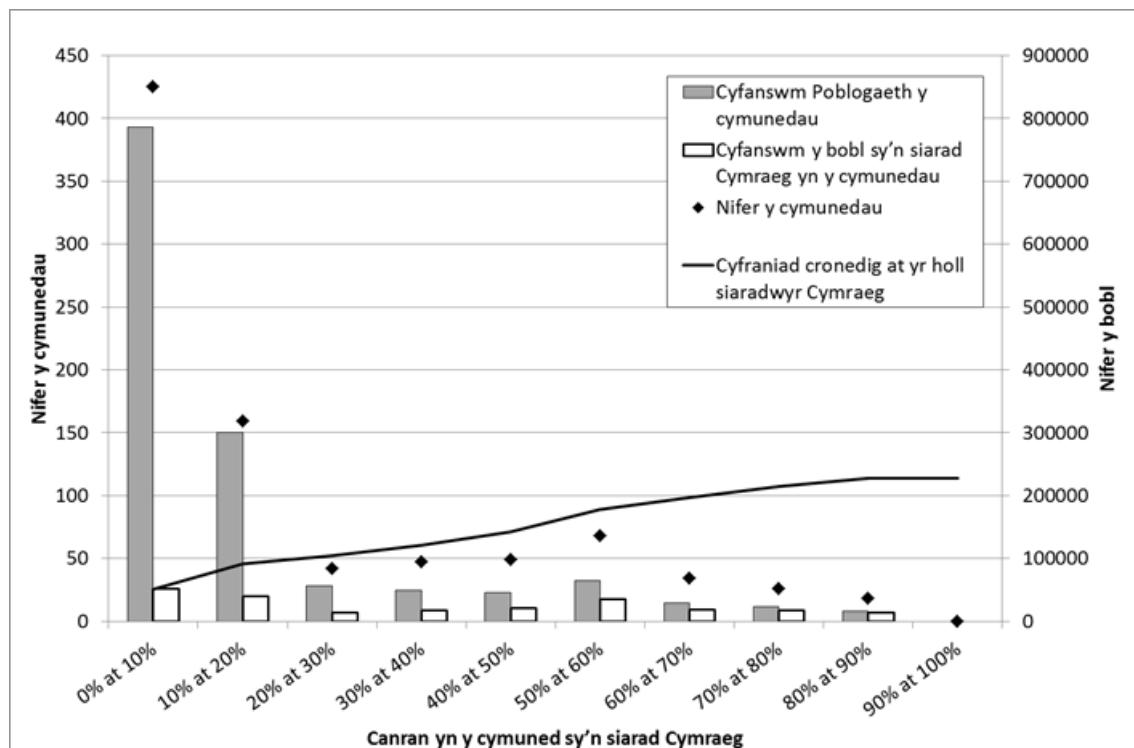
Tabl 1

Dadansoddiad

Yn seiliedig ar set ddata 2011, mae llai na 10% o'r boblogaeth sy'n gweithio yn siarad Cymraeg mewn bron hanner o'r 868 o gymunedau a gafodd eu hystyried. Mae oddeutu 25 y cant o'r cymunedau hynny yn cyfrif am 50% o'r holl siaradwyr Cymraeg. (*Tabl 1 a Ffigur 2*).

Canran sy'n gallu siarad Cymraeg yn y cymunedau	Nifer y gymunedau	Cyfanswm y boblogaeth sy'n gweithio yn y cymunedau	Cyfanswm sy'n siarad Cymraeg	Canran holl siaradwyr Cymraeg
0% i 10%	425	786887	51393	22.6%
10% i 20%	159	300753	39481	17.3%
20% i 30%	42	55904	13367	5.9%
30% i 40%	47	49880	17296	7.6%
40% i 50%	49	46212	21089	9.3%
50% i 60%	68	64966	35644	15.6%
60% i 70%	34	29319	18948	8.3%
70% i 80%	26	22917	17314	7.6%
80% i 90%	18	15842	13229	5.8%
90% i 100%	0	0	0	0.0%
Cyfanswm	868	1372680	227761	16.6%

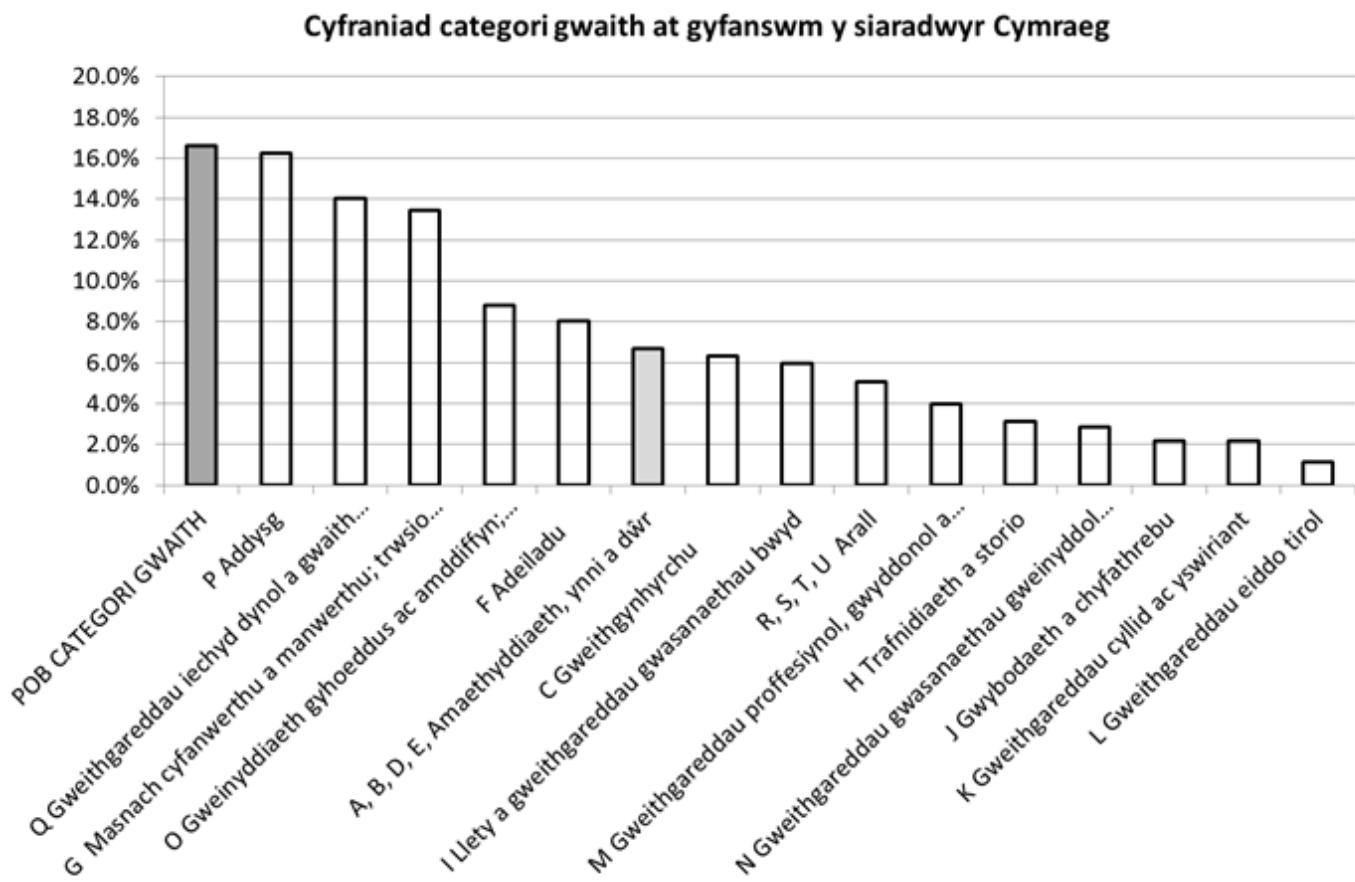
Tabl 1

Ffigur 2

Dadansoddiad

Mae cyfran yr holl unigolion sy'n siarad Cymraeg yn 16.6%, ac mae 6.7% o'r rheini yn y categori amaethyddiaeth, ynni a dŵr (y cyfeirir atynt yma fel y categori amaethyddiaeth) (*Ffigur 3*). Mewn cymhariaeth, mae'r rheini sy'n dod o dan y categori amaethyddiaeth yn cyfrif am 3.8% o'r holl unigolion yn y categorïau i gyd. Golyga hynny fod y categori hwn yn cyfrannu 78% yn fwy y pen na phob categori arall at ffigurau siaradwyr Cymraeg.

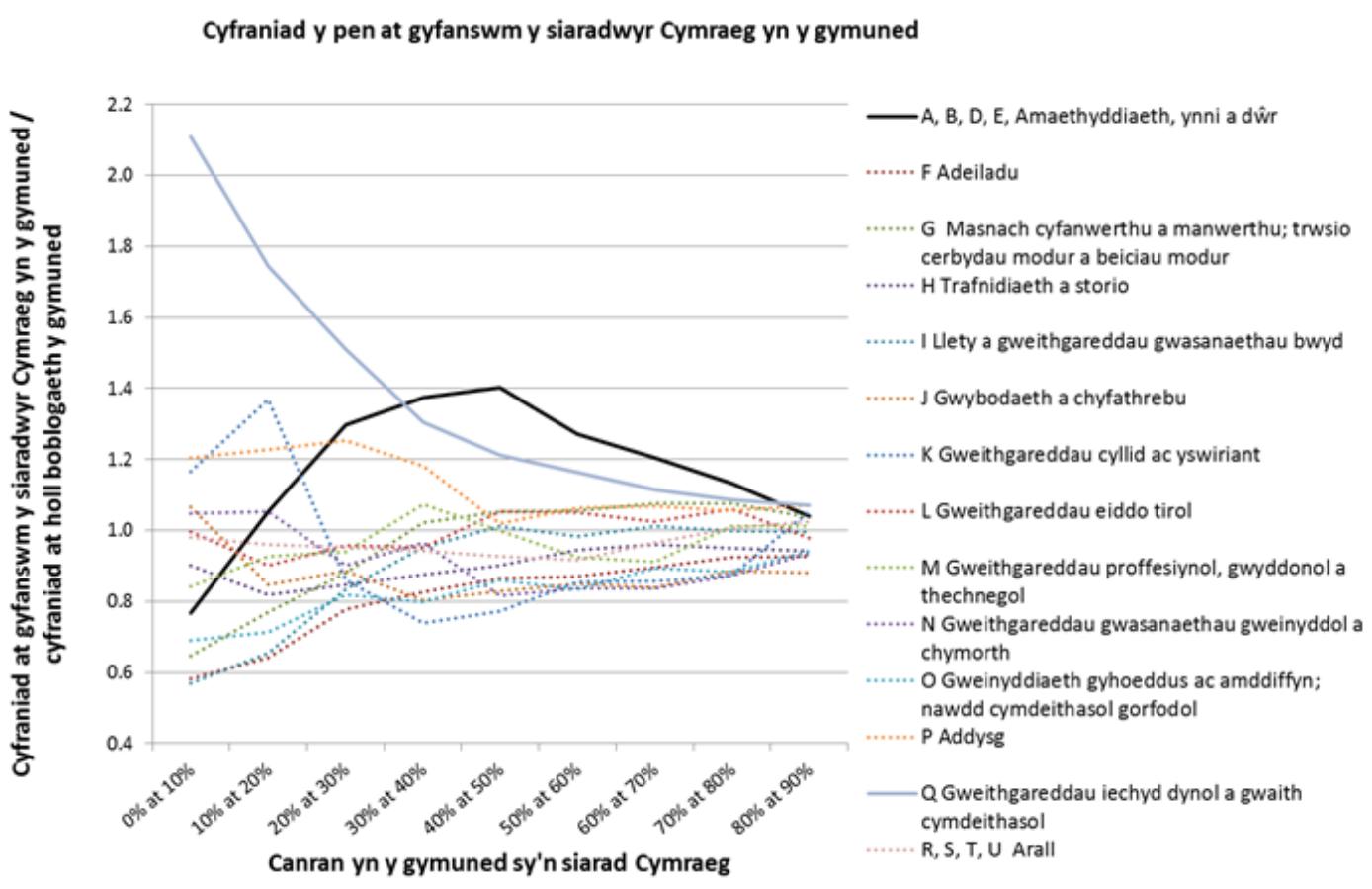

Ffigur 3

Drwy rannu cymunedau'n fandiau yn ôl cyfran y bobl sy'n siarad Cymraeg yn y cymunedau hynny, mae'n bosibl edrych ar rôl amaethyddiaeth ymhellach, gan gynnwys y rôl honno mewn cymunedau lle siaredir Cymraeg ond lle nad yw'n brif iaith – cymunedau lle y gellir dadlau bod y Gymraeg yn wynebu'r perygl mwyaf o safbwyt bod yn iaith fyw.

Dadansoddiad

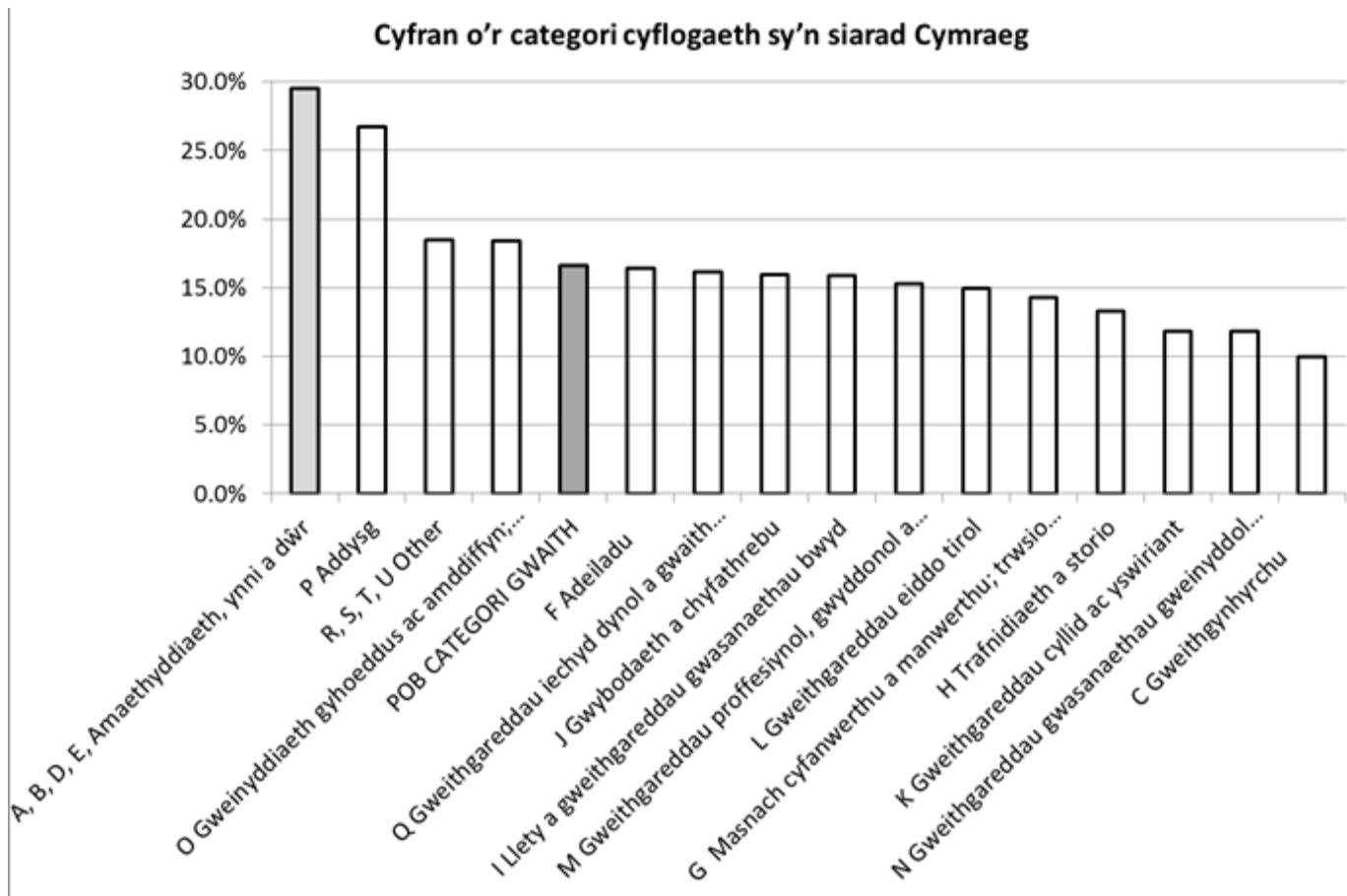
Pan eir ati yng nghyd-destun bandiau o'r fath i ystyried yr hyn y mae'r categoriâu gwaith yn ei gyfrannu at gyfanswm y siaradwyr Cymraeg, mae'n amlwg mai'r categori amaethyddiaeth sy'n gwneud y cyfraniad mwyaf arwyddocaol o ran siaradwyr Cymraeg yn y bandiau hynny lle siaredir y Gymraeg gan rhwng 30-80% o boblogaeth y gymuned (*Ffigur 4*).

Ffigur 4

Dadansoddiad

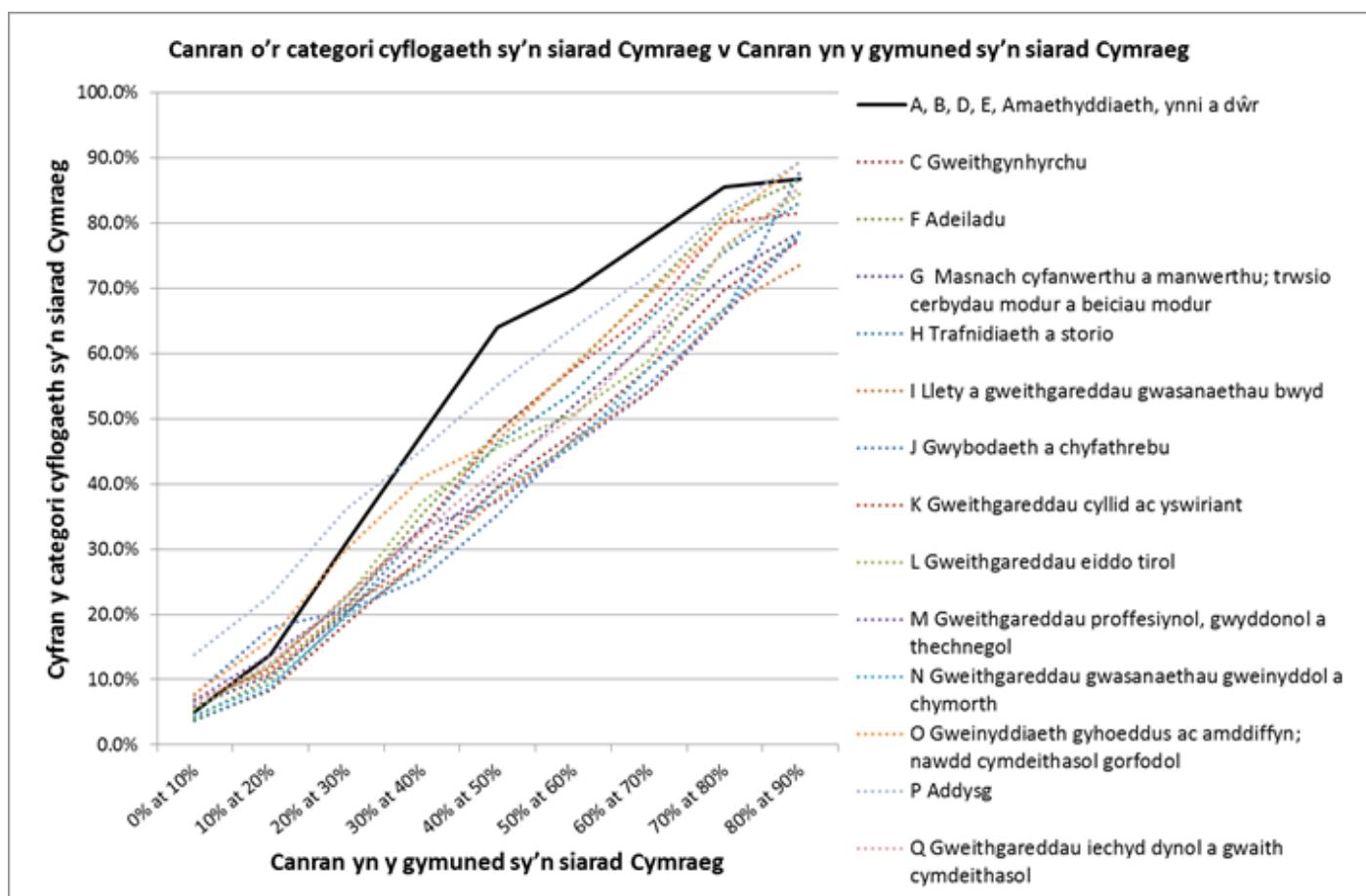
O ran y defnydd o'r Gymraeg o fewn y mathau o fandiau gwaith, amaethyddiaeth sydd â'r ganran uchaf ar draws Cymru, sef 29.5%. Mae hynny bron yn ddwbl y ffigur ar gyfer yr holl categorïau gwaith (16.6%) (*Ffigur 5*).

Ffigur 5

Dadansoddiad

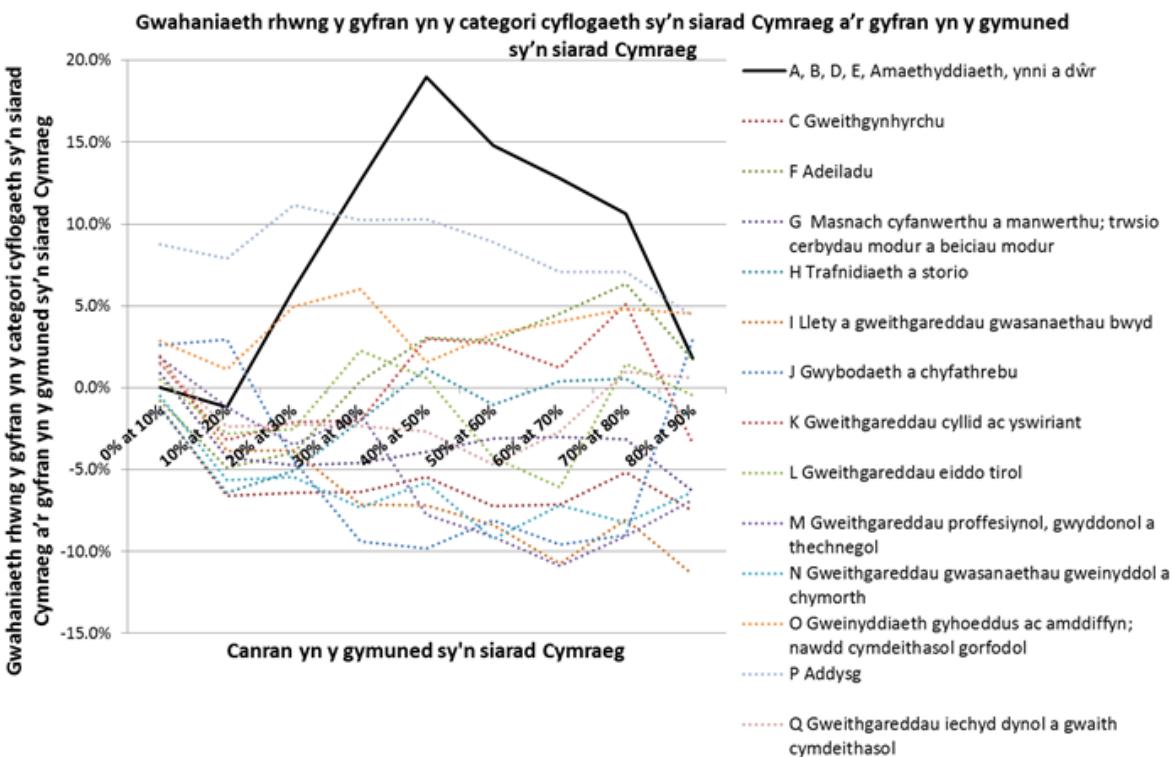
Ar gyfer cymunedau lle mae cyfanswm y gyfran sy'n siarad Cymraeg rhwng 30% a 80%, mae'r gyfran sy'n siarad Cymraeg yn y categori amaethyddiaeth yn sylweddol uwch na'r cyfartaledd ar gyfer y gymuned, ac yn uwch nag ar gyfer pob math arall o waith; er enghraifft, mewn cymunedau lle mae'r gyfran sy'n siarad Cymraeg rhwng 40% a 50%, mae'r gyfran sy'n gwneud hynny o fewn y categori amaethyddiaeth yn 64%. Mae hynny bron 20% yn uwch na'r cymedr (*Ffigurau 6 a 7*).

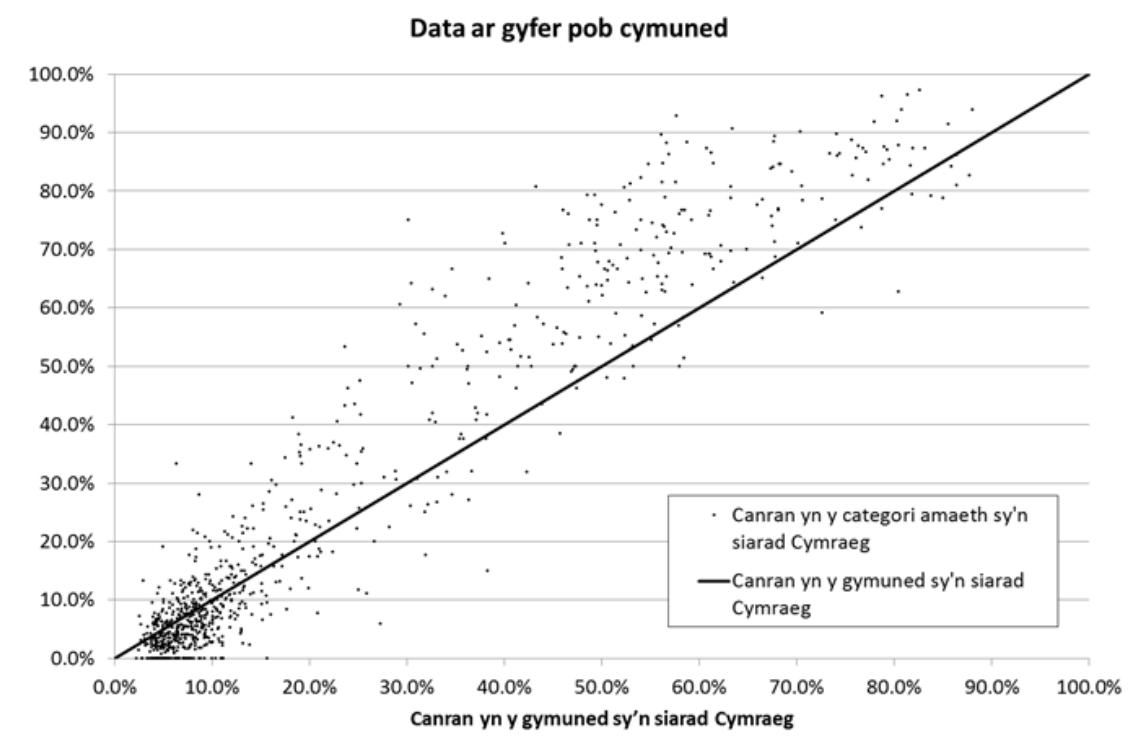
Ffigur 6

Pan ystyrir y gwahaniaeth hwn ar gyfer y cymunedau unigol (yn hytrach nac ar gyfer grwpiau o gymunedau sy'n dod o dan yr un band), gall gwahaniaethau o'r fath fod yn llawer mwy amlwg (*Ffigur 8*). Er enghraifft, o fewn 54 o'r 868 o gymunedau a ystyriwyd, mae cyfran y bobl sy'n siarad Cymraeg o fewn y categori amaethyddiaeth yn fwy na 20 pwynt canran yn uwch na'r cyfartaledd ar gyfer y gymuned, ac o fewn 14 o'r rhain, mae'r gyfran yn fwy na 30 pwynt canran yn uwch na'r cyfartaledd ar gyfer y gymuned. Mae hyn yn pwysleisio rôl ffermio o safbwyt diogelu'r Gymraeg yn y cymunedau hynny.

Dadansoddiad

Ffigur 7

Ffigur 8

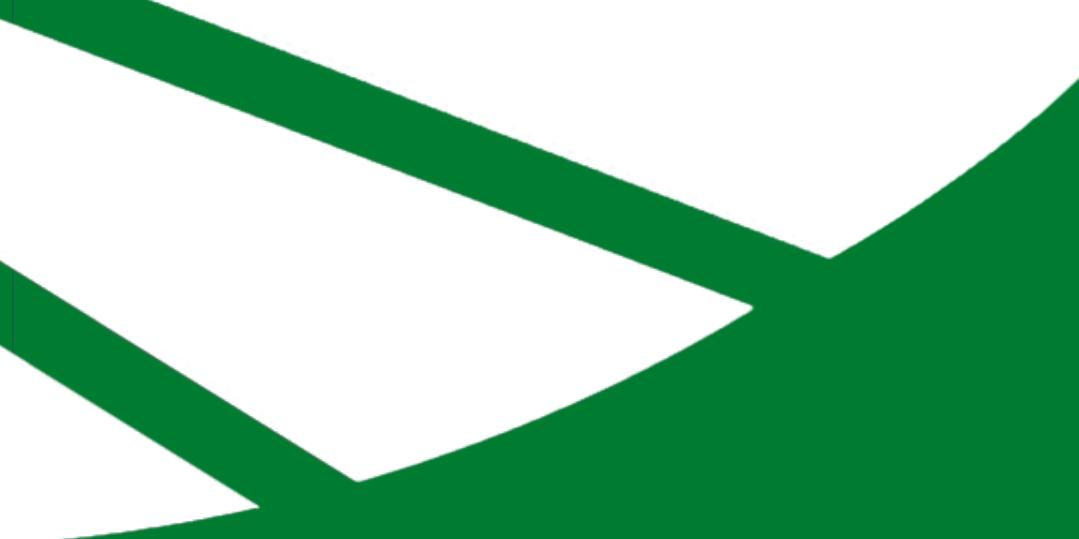

Undeb Amaethwyr Cymru

Llys Amaeth
Plas Gogerddan
Aberystwyth
Ceredigion SY23 3BT

head.office@fuw.org.uk

Ffôn: 01970 820 820

Farming in Wales and the Welsh Language

Conclusions

1

Welsh speakers make up 61% of all Celtic language speakers, despite the fact that Wales' population comprises less than 20% of the population of all Celtic countries and communities.

2

Throughout Wales, those who speak Welsh within the agriculture category make an essential contribution to the preservation of the language in terms of numbers, and in particular in terms of the proportion within the category who speak Welsh (29.5%), which is higher than in any other employment category, and significantly higher than the overall proportion who speak Welsh (17%).

3

It can be argued that this contribution is of least importance in communities where (i) the language has largely died out, and (ii) the language is spoken by a large majority of the population. In such communities the proportion who speak Welsh within the agriculture category is closer to the overall community average.

4

It is notable that in areas where the overall proportion who speak Welsh is very low, the average proportion who speak Welsh within the agricultural category is generally slightly lower than the overall average. Given that this is counter to the trend seen in communities where higher proportions can speak Welsh, this may be attributable to the influx of Welsh speakers into communities where the use of the language by the indigenous population has effectively died out, including into communities which include large urban areas.

5

Conversely, in communities where more than 20% speak Welsh, the average proportion of those in the agriculture category who speak Welsh is consistently higher than the community average.

6

The contribution of the agriculture category to the preservation of the language, in terms of numbers of Welsh speakers, and in particular the use of the language within the category, is most important in communities where the overall proportion of Welsh speakers is low or intermediate – communities where the language is most likely to be under threat.

Conclusions

7

In such communities, the proportion who speak Welsh within the agriculture category is, on average, higher than for all other employment categories, as is the per-head contribution to the total numbers who speak the language.

8

For many individual communities this importance is particularly high, with the proportion who speak Welsh within the agriculture category more than 20% higher than the community average, and more than 30 percentage points above the average in some communities.

9

Moves which undermine the viability of Welsh agriculture are likely to represent a significant threat to the Welsh language, particularly in communities where the overall proportion of the population who speak Welsh is low or intermediate.

10

The conclusions referred to above are based upon the assumption that those employed in the agriculture sector make a significant contribution to the Office of National Statistics' '*A, B, D, E Agriculture, energy and water*' category. However, it can be argued that a similar analysis of those only involved in the farming industry would yield the same overall conclusions, and reveal higher contributions in terms of the role played by farming in preserving the Welsh language.

11

There is a great deal of scope for further analyses which focus on the specific role played by farming in preserving the Welsh language, including the role played in communities which do and do not include large urban areas where Welsh may be more or less prevalent than in surrounding areas. Such work might also include consideration of the relationship between agriculture and declines seen in the proportion who speak Welsh in such areas.

Background

While the Welsh language is just one aspect of Wales' culture, its National and International significance cannot be underestimated: The number who speak Welsh is around 170% higher than for the next most commonly spoken Celtic language (Breton, spoken by an estimated 206,000 people). Welsh speakers make up 61% of all Celtic language speakers, despite the fact that Wales' population comprises less than 20% of the population of all Celtic countries and communities (including Brittany). The average proportion of the population of Celtic countries other than Wales who speak their respective Celtic language is around 3%, with the proportion highest in Brittany (6%); by comparison, the proportion of adults and children in Wales who speak Welsh is around 18% (*Figure 1*).

Most importantly, Welsh is by far the single most important Celtic language still in use in homes and the workplace across large geographic areas; by comparison, other Celtic languages are, to all intents and purposes, variously preserved within small numbers of individual families, small geographical pockets, or are solely used in formal, religious and/or educational situations.

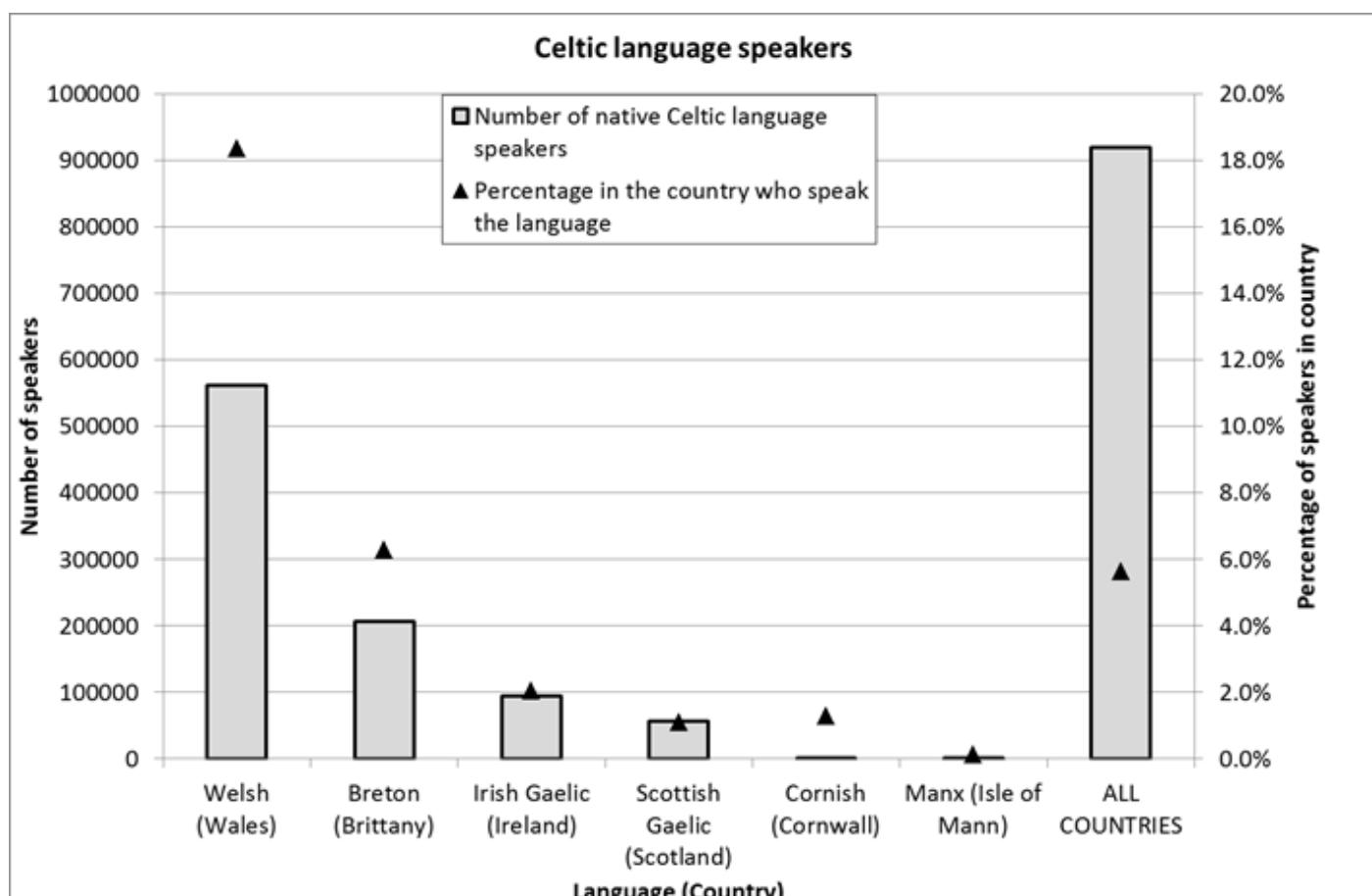

Figure 1

Background

While specific data on the use of the Welsh language within Wales' farming sector, and those industries directly associated with farming, have not, to date, been collected, there is anecdotal evidence that in communities where the language persists, it is strong, and often strongest, within the farming sector and associated industries.

The data which does exist, collected in 2011 by the Office for National Statistics, and made available by the Office of the Welsh Language Commissioner, splits Wales into 868 communities, which include one or more electoral wards, and 15 employment categories (*Table 1*).

Those employed directly in agriculture are placed within the same category as those employed in the water and/or energy industries (category 'A, B, D, E Agriculture, energy and water'), making an exact analysis of the relationship between farming and the Welsh language impossible.

Notwithstanding this, in a large number of communities it is fair to assume that agriculture is the predominant industry within the category, while there is at least anecdotal evidence to suggest that the inclusion of the water and energy industries within the same category as agriculture is likely to reduce the overall proportion of Welsh speakers within the category; for example, in the communities Dolbenmaen (Caernarfonshire), Y Bala/Llanuwchllyn (Meirionnydd), and Melindwr (Ceredigion), where the proportion of farmers who speak Welsh is believed to approach 100%, the proportions recorded under category 'A, B, D, E Agriculture, energy and water' are 86%, 87% and 74% respectively.

As such, while the below analysis adopts the A, B, D, E Agriculture, energy and water category as a proxy for assessing the relationship between farming and the Welsh language, it is likely that the true contribution of farming to the Welsh language is generally higher than many of the figures presented below would suggest.

A, B, D, E Agriculture, energy and water	C Manufacturing	F Construction	G Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motor cycles	H Transport and storage	I Accommodation and food service activities	J Information and communication	K Financial and insurance activities
L Real estate activities	M Professional, scientific and technical activities	N Administrative and support service activities	O Public administration and defence; compulsory social security	P Education	Q Human health and social work activities	R, S, T, U Other	

Table 1

Analysis

Based upon the 2011 dataset, Welsh is spoken by less than 10% of the working population in almost half of the 868 communities of Wales considered, while around 25 percent of those communities account for 50% of all Welsh speakers (*Table 1 and Figure 2*).

Percentage in community who speak Welsh	Number of communities	Total working population of communities	Total of which speak Welsh	Percentage of all Welsh speakers
0% to 10%	425	786887	51393	22.6%
10% to 20%	159	300753	39481	17.3%
20% to 30%	42	55904	13367	5.9%
30% to 40%	47	49880	17296	7.6%
40% to 50%	49	46212	21089	9.3%
50% to 60%	68	64966	35644	15.6%
60% to 70%	34	29319	18948	8.3%
70% to 80%	26	22917	17314	7.6%
80% to 90%	18	15842	13229	5.8%
90% to 100%	0	0	0	0.0%
Total	868	1372680	227761	100%

Table 1

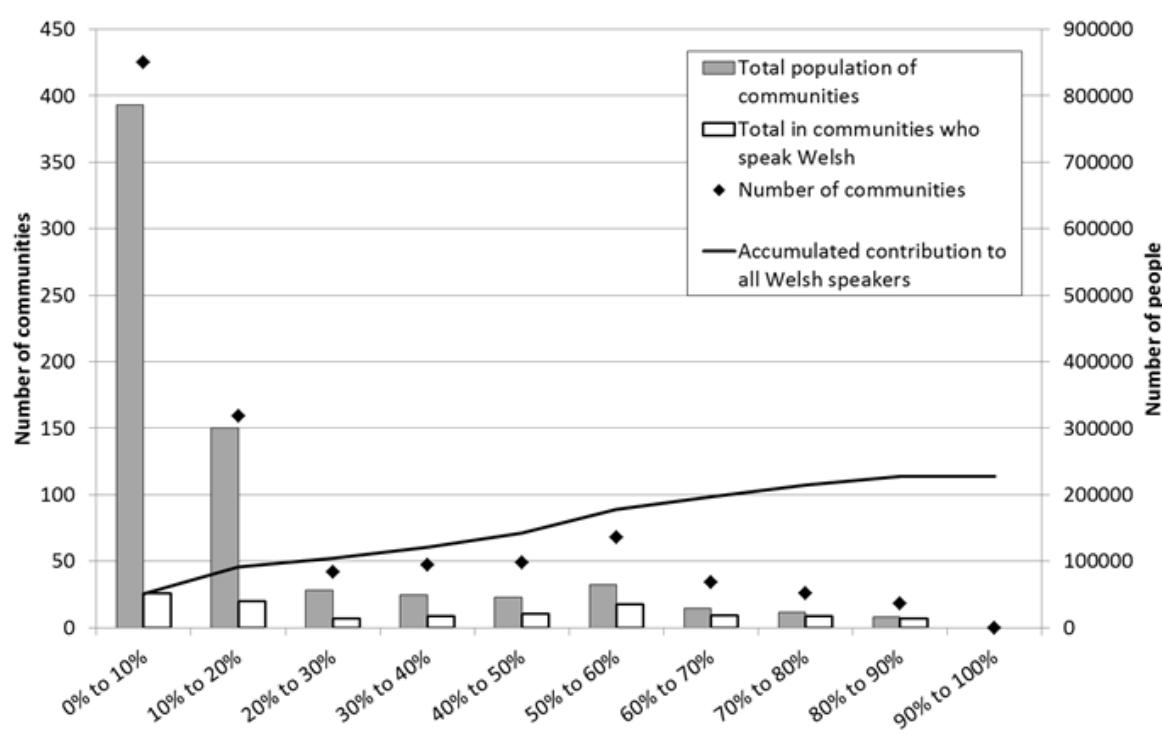

Figure 2

Analysis

The proportion of all individuals who speak Welsh is 16.6%, of which 6.7% are within the agriculture, energy and water category (hereunto referred to as the agriculture category) (*Figure 3*). By comparison, those within the agriculture category make up 3.8% of all individuals within all categories, making the per-head contribution of the category to all Welsh speakers 78% higher than for all categories.

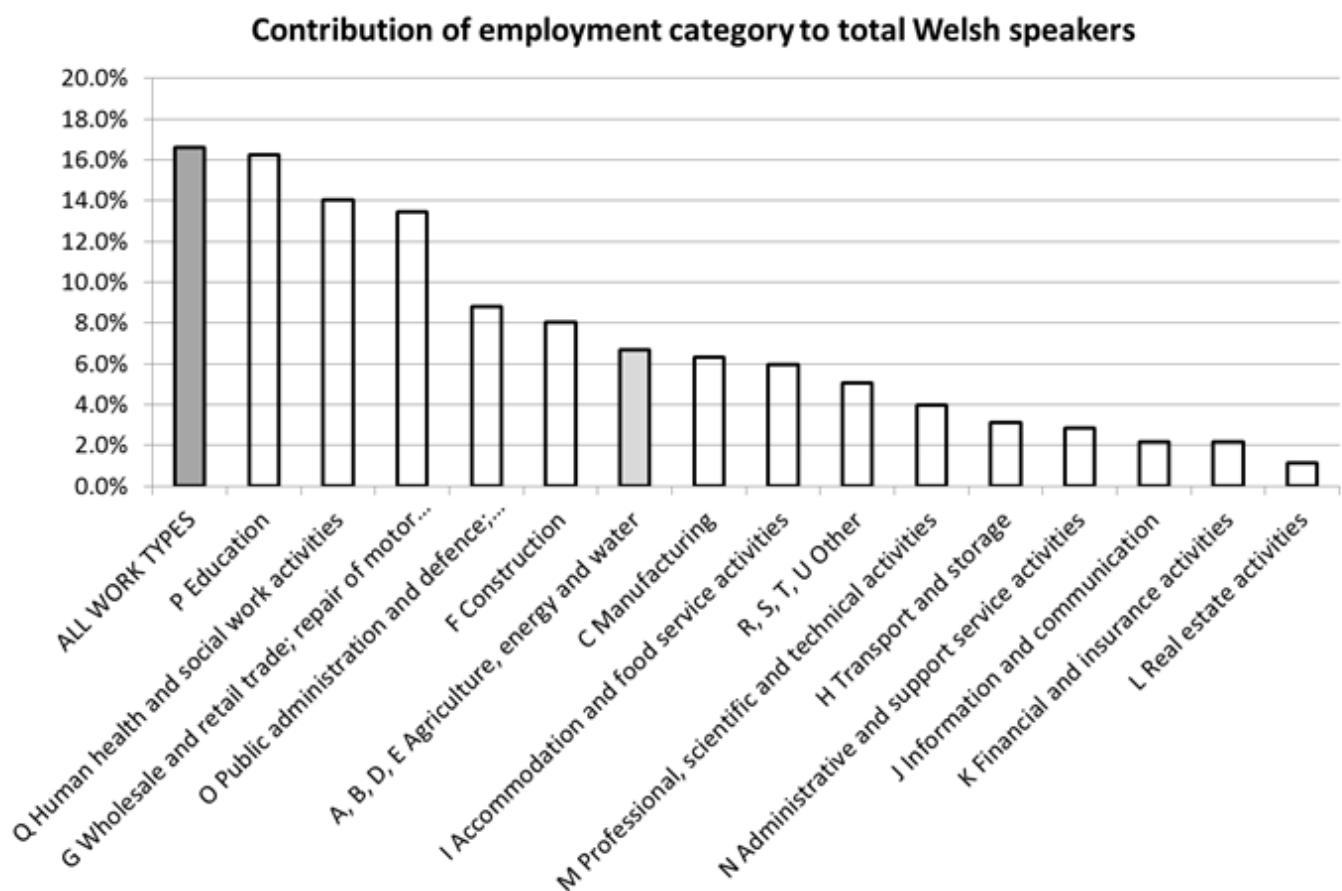

Figure 3

By dividing communities into bands according to the proportion who speak Welsh within those communities, it is possible to further examine the role played by agriculture, including in communities where the language is present, but not predominant – communities where it can be argued it is most endangered as a living language.

Analysis

When the contribution of work categories to total Welsh speakers is considered in the context of such bands, it is clear that those within the agriculture category make the most significant per-head contribution in bands where the language is spoken by between 30% and 80% of a community's population (*Figure 4*).

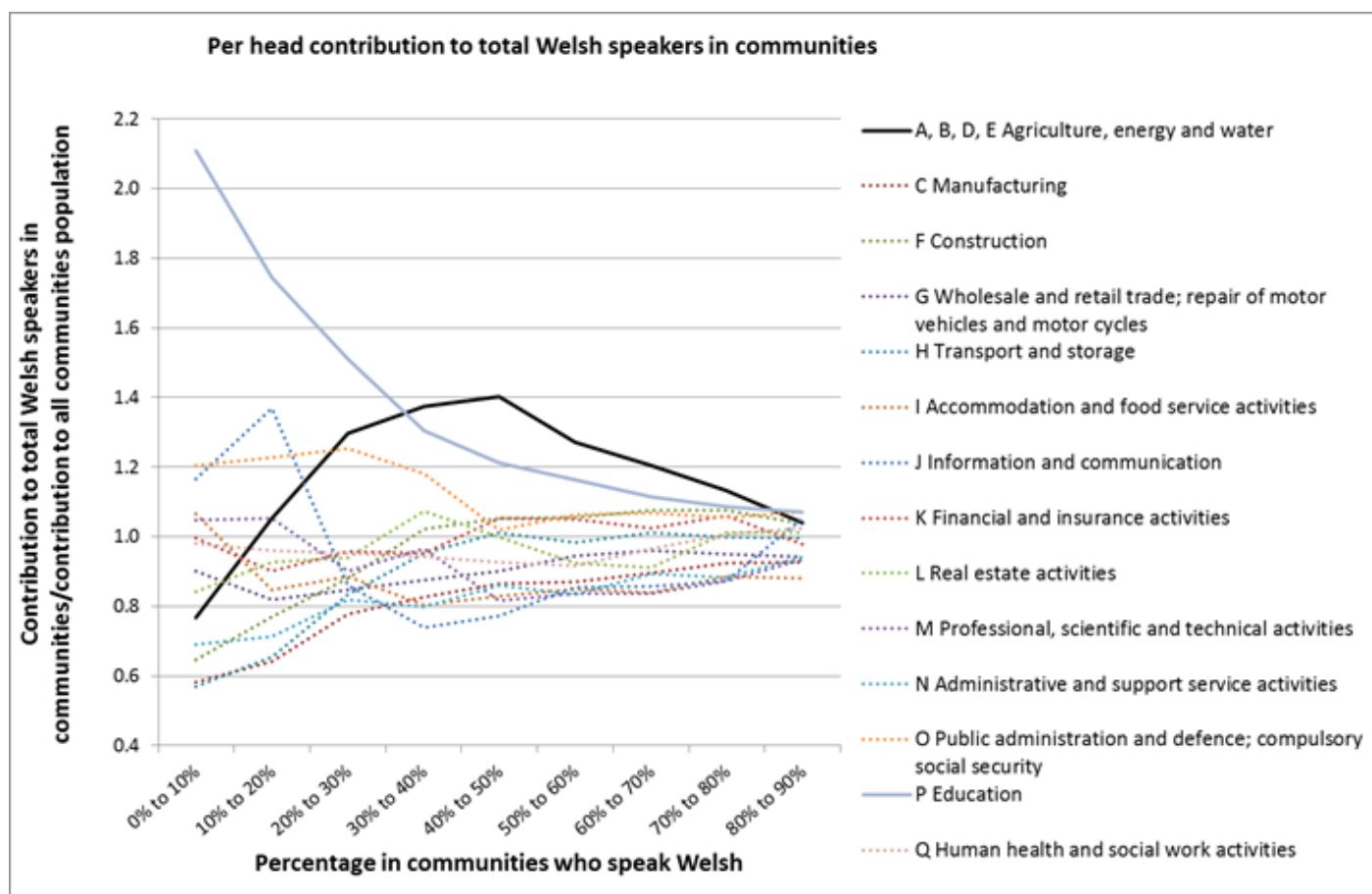

Figure 4

Analysis

In terms of the use of the Welsh language within work band types, agriculture has the highest percentage across Wales at 29.5% – almost double the figure for all work categories (16.6%) (*Figure 5*).

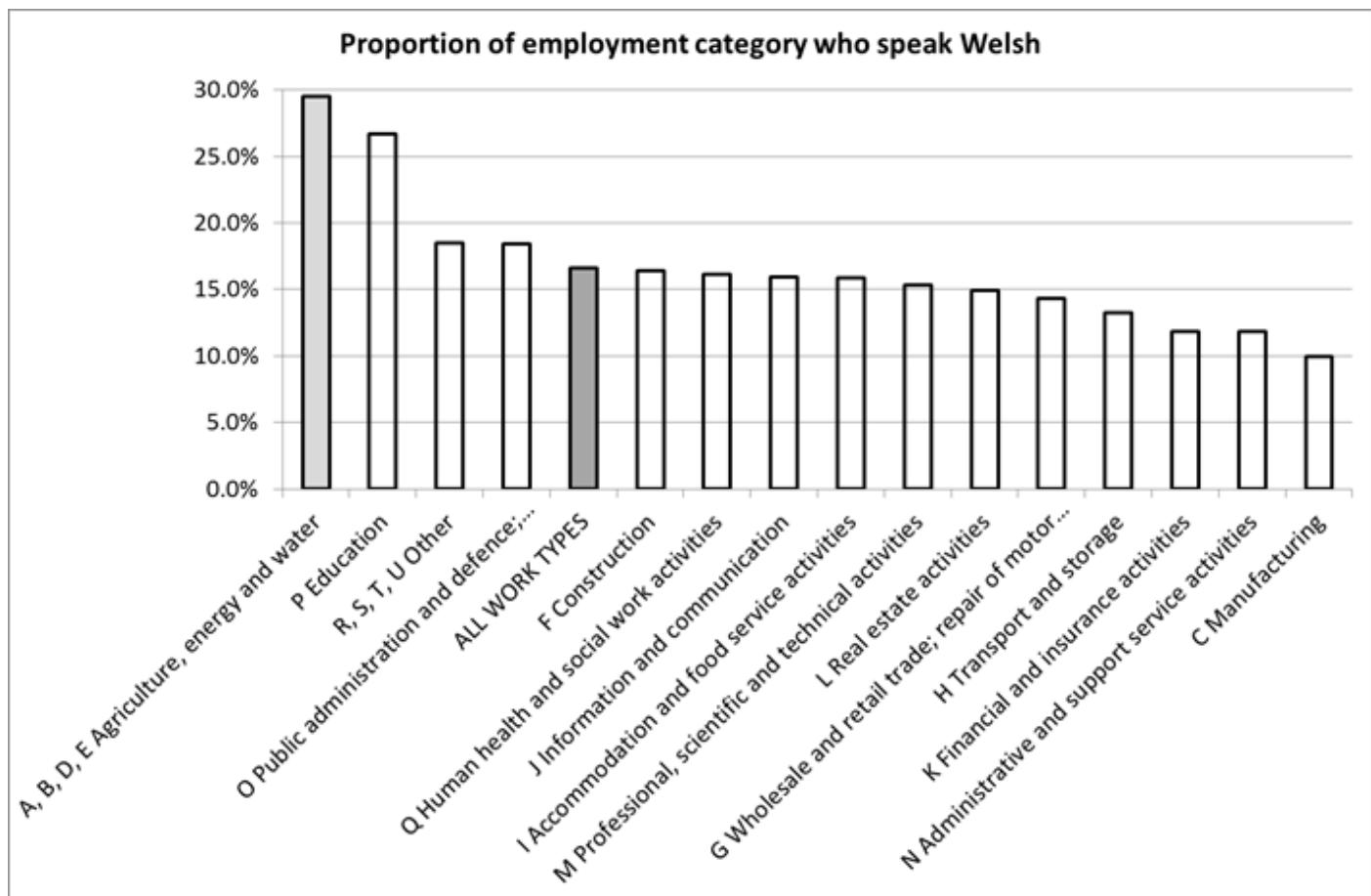

Figure 5

Analysis

For communities where the total proportion who speak Welsh is between 30% and 80%, the proportion who do so within the agriculture category is significantly higher than the overall average, and higher than for all other work types; for example, in communities where the proportion who speak Welsh is between 40% and 50%, the proportion who do so within the agriculture category is 64% - almost 20% higher than the mean (*Figures 6 and 7*).

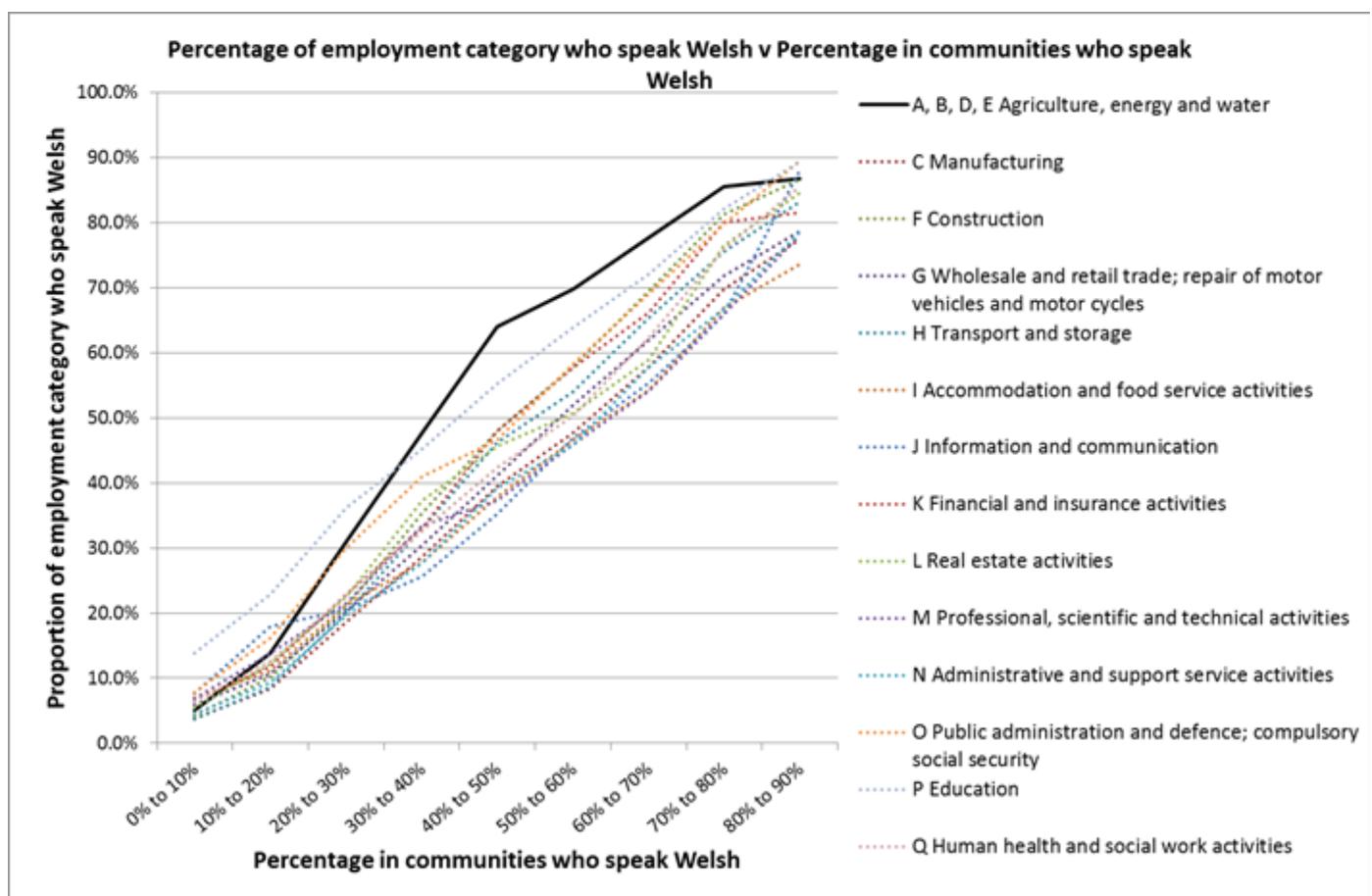

Figure 6

When this difference is considered for individual communities (rather than groups of communities which fall within the same band), such differences can be far more pronounced (*Figure 8*). For example, within 54 of the 868 communities considered, the proportion who speak Welsh within the agriculture category is more than 20 percentage points higher than the average for the community, and within 14 of these, the proportion is more than 30 percentage points higher than the average for the community. This highlights the role of farming within those communities in terms of the preservation of the Welsh language.

Analysis

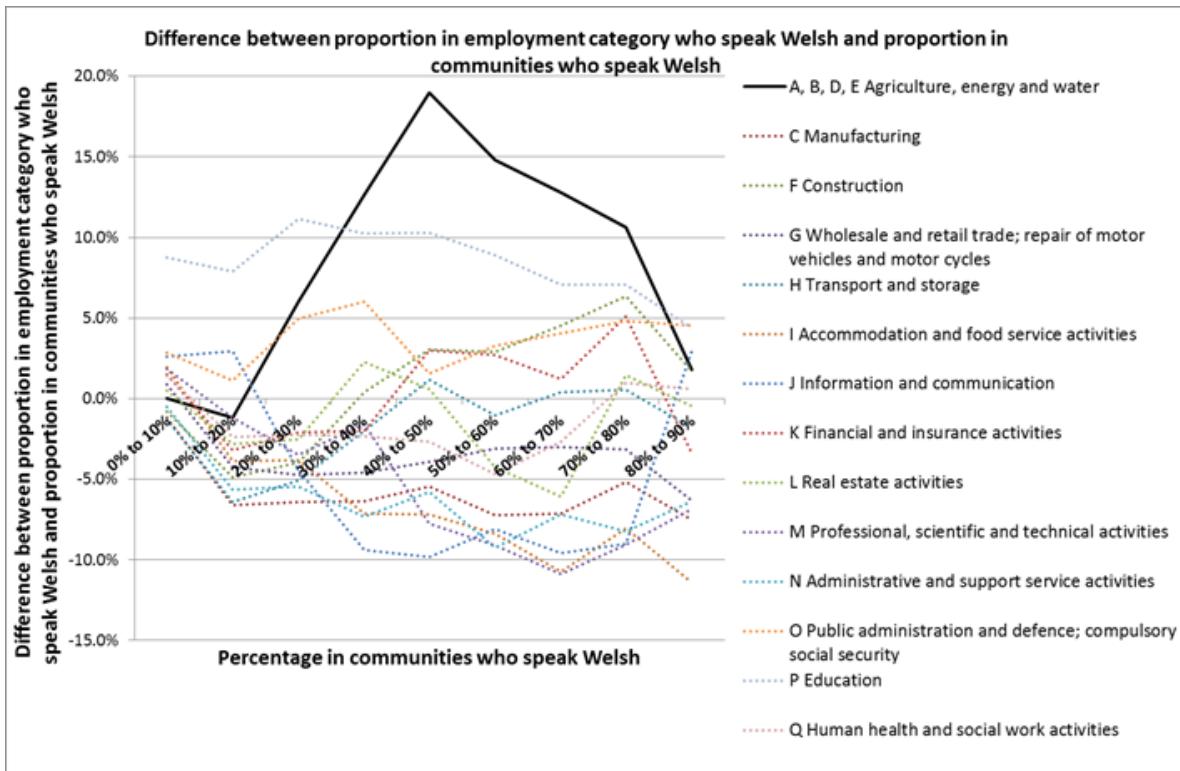

Figure 7

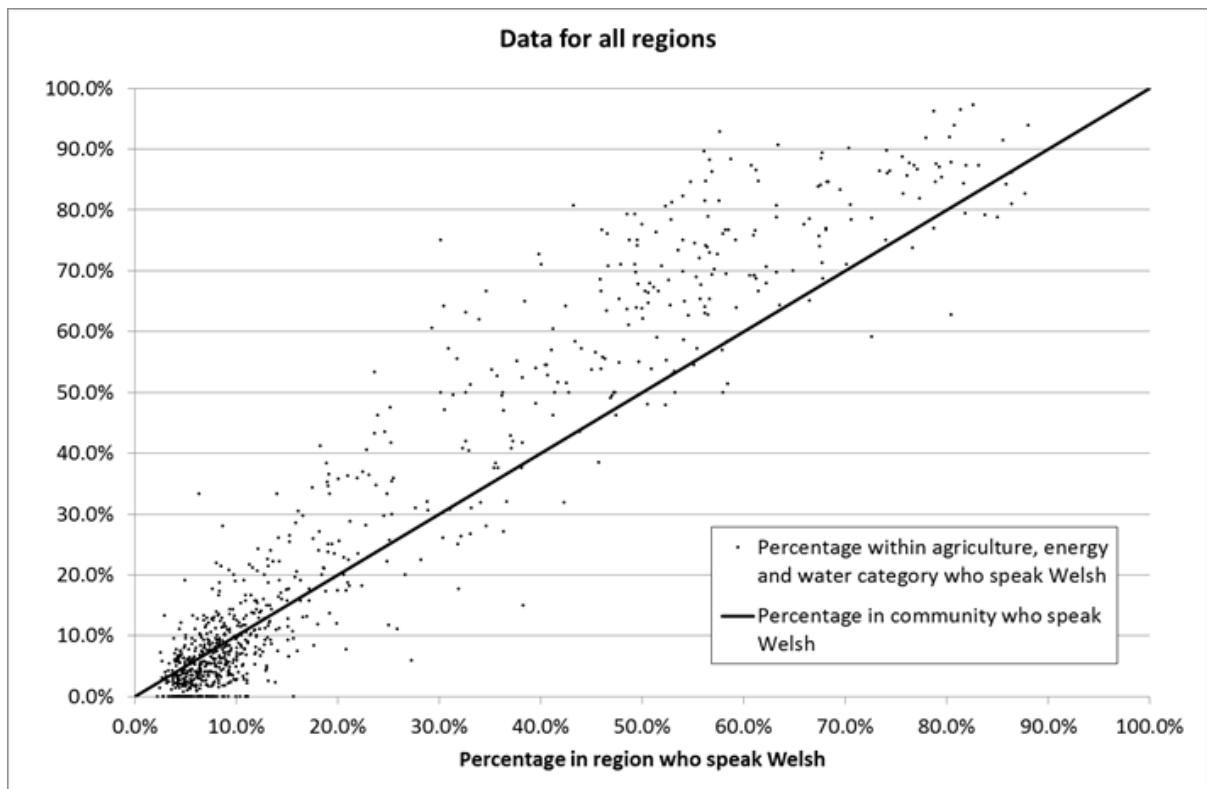

Figure 8

Farmers' Union of Wales

**Llys Amaeth
Plas Gogerddan
Aberystwyth
Ceredigion SY23 3BT**

head.office@fuw.org.uk

Tel: 01970 820 820